

4. Кучанська Л.С. Поняття та система злочинів проти моральності у кримінальному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / Л.С. Кучанська ; Акад. адвокатури України. – К., 2007. – 20 с.
5. Одайник Б.М. Кримінальна відповідальність за знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / Б.М. Одайник. – К., 2010. – С. 186.
6. Кримінальне право України. Особлива частина / [М.І. Бажанов, В.В. Сташиш, І.О. Зінченко та ін.] ; за ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиша, В.Я. Тація. – К. – Х. : Юрінком-Інтер – Право, 2001. – 496 с.
7. Кримінальне право (Особлива частина) : [підручник] / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – Луганськ : Елтон-2, 2012. – Т. 2. – 2012. – 704с.
8. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Українська енциклопедія, 1998–2004. – Т. 5 : П-С. – 2003. – 736 с.
9. Дудоров О.О. Кримінальне право : [навчальний посібник] / О.О. Дудоров, М.І. Хавронюк ; за заг. ред. М.І. Хавронюка. – К. : Ваіте, 2014. – 944 с.
10. Вирок Кіровського районного суду м. Кіровограда від 26 грудня 2006 року // Єдиний державний реєстр судових рішень України: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
11. Козак В.А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми: проблема об'єкту злочину / В.А. Козак // Проблеми законодавства. – 2002 – № 52. – С. 193–198.
12. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19 лютого 2015 року (справа № 5-43км14) // Інформаційно-правова система «Прецедент» : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.precedent.ua>.
13. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 10 червня 2015 року (справа № 5-1439км15) // Інформаційно-правова система «Прецедент» : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.precedent.ua>.
14. Хавронюк М.І. Використання малолітньої дитини для зайняття жебрацтвом / М.І. Хавронюк // Вісник Львівського університету. Серія «Юридична». – 2009. – Вип. 49. – С. 244–249.
15. Кузнецов В.В. Експлуатація дитини у вигляді жебракування / В.В. Кузнецов // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 6 (67). – С. 191–196.
16. Плотнікова А.В. Щодо розмежування примушування до зайняття проституцією, до вступу в статевий зв'язок та зґвалтуванням / А.В. Плотнікова // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Серія «Право». – 2012. – Випуск 19. – С. 159–168.
17. Брич Л.П. Деякі зауваження щодо роз'яснень Верховним Судом України положень КК про кримінальну відповідальність за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи / Л.П. Брич // Вісник Львівського університету. – 2008. – Вип. 47. – С. 164–173.

УДК 343.2/.7

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО Й МАТЕМАТИКА: ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ

CRIMINAL LAW AND MATHEMATICS: TRADITIONS AND INNOVATIONS

Демидова Л.М.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Стаття є продовженням дискусії про взаємозв'язок кримінального права й математики, присвячена традиціям і новаціям і їх значенню для розвитку кримінального права. Обґрунтовується доцільність використання в кримінально-правових дослідженнях і законотворчій діяльності відомих законів математики («золотої середини», «золотої пропорції», рівноваги).

Ключові слова: кримінальне право, математика і кримінальне право, традиції в кримінальному праві, новації в кримінальному праві.

Статья является продолжением дискуссии о взаимосвязи уголовного права и математики, посвящена традициям и новациям, а также их значению для развития уголовного права. Обосновывается целесообразность использования в уголовно-правовых исследованиях и законотворческой деятельности известных законов математики («золотой середины», «золотой пропорции», равновесия).

Ключевые слова: уголовное право, математика и уголовное право, традиции в уголовном праве, новации в уголовном праве.

The article is a continuation of the discussion on the relationship between criminal law and mathematics. It is devoted to traditions and innovations and their significance for the development of criminal law. The expediency of using the known laws of mathematics ("golden mean", "golden proportion", equilibrium) in criminal-law studies and law-making activity is substantiated.

Key words: criminal law, criminal law and mathematics, traditions in criminal law, innovations in criminal law.

Актуальність теми. Останніми роками науковці і практики відмічають відсутність узгодженої сучасної доктрини кримінального права України та недостатню розробку методологічних питань кримінального права, а також збільшення кількості неякісних законів із питань боротьби зі злочинністю.

Щодо сучасної доктрини кримінального права, то зараз здійснюються лише спроби реформування пострадянської доктрини, яка впроваджена в Кримінальний кодекс (далі – КК) України 2001 р., її прогресивність на момент прийняття цього Кодексу не викликає сумніву. Разом із

тим для сьогодення є характерним, що низка доктринальних положень перебуває в кризовому стані: відсутня офіційно визнана концепція запровадження в законодавство України інституту кримінального проступку, яка б не порушувала основний принцип реформування кримінальної юстиції – принцип гуманізації кримінальної відповідальності; запроваджена в КК України «завуальована» кримінальна відповідальність юридичних осіб із порушенням конституційного принципу про індивідуалізацію покарання як основоположного в пострадянській доктрині кримінального права; передбачена в КК України (як захід кри-

мінально-правового характеру) спеціальна конфіскація об'єктів власності осіб, що вчинили діяння з ознаками складу злочину, до їх визнання судом винними в учиненні такого злочину, а також запроваджується такий захід і до об'єктів власності третіх осіб до набрання чинності відповідного обвинувального вироку суду. Ця новела порушує конституційний принцип невинуватості людини тощо.

У свою чергу, неякісні закони у сфері боротьби зі злочинністю здатні негативно впливати на суспільні процеси і створювати підґрунтя для порушення прав і свобод людини. Прикладом цього є непродуманість передбачення в КПК України 2012 р. положень про кримінальний проступок без вирішення питання щодо нього в кримінальному законодавстві. Це призвело до порушення прав осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння з ознаками злочину, що можуть бути розглянуті судом за спрощеною процедурою. Така процедура вже закладена в Кримінальному процесуальному кодексі України. Проте КК України або інший закон такі випадки не регламентує.

Отже, вочевидь, у державному управлінні в площині кримінально-правових питань правового регулювання існують проблеми системного характеру.

Вирішити ці проблемні питання в площині кримінального права можливо лише шляхом активного формування сучасної доктрини кримінального права європейської України як держави вільних громадян із високим рівнем духовного, інтелектуального розвитку, які є матеріально можливими. Як відомо, якісна доктрина може слугувати науковим центром для розв'язання багатьох проблем, що накопичуються в суспільстві. При цьому її розробка неможлива без міцної методологічної основи, яка має ґрунтуватися на найкращих традиціях (це збережені знання попередніх поколінь, які перевірені часом) та ефективних сучасних новаціях (того, що виникло вперше, чого ще не було). Серцевиною такої основи є математичні знання, значення яких важко перебільшити, тому що вони довели протягом багатьох століть свою корисність у пізнавальних процесах. І ключ для розв'язання багатьох питань кримінального права полягає, зокрема, у знаннях основ вищої математики – основних її законів: «золотої середини», «золотої пропорції», рівноваги тощо, а також умінні їх застосовувати.

Методологічний аспект кримінального права розглядався в роботах В.І. Борисова, Н.О. Гуторової, В.С. Зеленецького, В.О. Навроцького, М.І. Панова, В.Я. Тація та інших. Взаємозв'язок математики і права був предметом наукового інтересу ще Г.В. Лейбніца. Уже в цьому столітті активно продовжує дискусію А.В. Маркін стосовно значення для юриста математичних знань та інші дослідники. Так, і стаття є продовженням дискусії, яку веде її автор, про значення математики для розвитку кримінального права з висвітлюванням низки проблемних питань методологічного значення. Водночас у юридичній літературі проблематика зв'язку «кримінальне право – математика» в контексті традицій і новацій ще не розглядалася.

Метою статті є дослідження значення традицій і новацій для укріплення взаємозв'язку кримінального права й математики. Звертається увага на важливість формування сучасної доктрини кримінального права нашої країни та значення ефективного інструментарію в цьому процесі, що зростає, серед якого важливе місце мають посідати математичні методи.

Виклад основного матеріалу. Русійною силою для розвитку кримінального законодавства є наука кримінального права як різновид юридичної науки. Вона пропонує найбільш ефективні шляхи вдосконалення законодавства, зокрема, шляхом застосування математичних знань, значення яких важко перебільшити, тому що вони довели протягом багатьох століть свою корисність у пізнавальних процесах.

Щодо сучасної доктрини кримінального права європейської України, то, на нашу думку, такої доктрини не

існує, вона ще не сформована. Такий висновок впливає, якщо поняття «доктрина» розуміти як офіційно визначене вчення чи наукову концепцію, що сприймається як сукупність аксіоматичних гіпотез, на основі яких потім розвиваються змістові аспекти цієї чи іншої теорії.

Основною ознакою доктрини слугує офіційне визнання її положень [1]. Визначальними рисами доктрини кримінального права також є загальна реалізованість її функціонального призначення в суспільстві та нормативне наповнення системи кримінально-правового регулювання.

В одній із наукових праць професор О.Г. Кібальник надає додаткові аргументи на підтримку наукової позиції про те, що зі зміною соціально-економічних і політичних реалій «новації» можуть і повинні ставати «традиціями» кримінального права. Однак, на його думку, «традиції» кримінального права мають настільки базисний характер, що відмова від них змінить саму природу кримінального права: воно перестане бути таким. І знищення таких «традицій» є наймовірним сценарієм розвитку кримінального права [2].

Загальна сутність і значення «традицій» і «новацій» полягає в їх здатності бути фундаментальними «скарбницями» українського кримінального права, які сприяють забезпеченню стабільності базисних положень і його динамічному розвитку. Це відповідає відомим законам статистики й руху.

Не викликає сумніву, що наука кримінального права та прогресивна сучасна доктрина, що має бути сформована в її межах і в перспективі реалізована владою, має віддзеркалювати інтеграційні процеси, які відбуваються в нашій країні й у світі. Для досягнення належного рівня наукового результату необхідним є виокремлення та розв'язання передусім методологічних проблем пізнавальної діяльності. Серед них головне місце посідають питання вибору й меж використання методологічного інструментарію в наукових дослідженнях і законотворчій діяльності.

Експериментально підтверджено найбільшу ефективність під час дослідження та розв'язання проблем кримінального права, зокрема в процесі формування його доктрини, оптимального композиційного підходу, який характеризується об'єднанням певних складників – визначених науковцями світоглядних та інших теорій, концепцій, законів, правил, підходів, принципів і методів. При цьому ключове місце в організації пізнавального процесу посідає системно-функціональний метод.

Композиційність – це найважливіший організуючий компонент, який надає єдності й цілісності пізнавальному процесу, підпорядковує кожну його структурну частину іншим і меті дослідження. Композиційність в організації пізнавального процесу досягається шляхом формування й упровадження домінуючої ідеї або декількох таких ідей, які є стратегічними і тому впливають на вибір методологічного інструментарію й меж його використання.

Оптимальність – це необхідне й достатнє, що дає змогу отримати бажаний результат, тобто відсутність зайвого. Обрана стратегія із запровадженням обраних підходів, методів, теорій, законів і правил, які вже перевірені часом, допомагає здійснити всебічне вивчення об'єкта (предмета) пізнання й досягти поставленої мети.

Визначення методологічного інструментарію зумовлено: (а) метою науково-правової діяльності й завданнями, що вирішуються для її досягнення, а також обраними його об'єктом і предметом і (б) історичними, теоретичними, правовими й емпіричними передумовами, встановлення яких передують накопиченню нових знань про них.

«Серцевиною» теорії пізнання традиційно є математика, яка є надбанням світової культури. Ще відомий учений Г. Галілей підкреслював, що математика – це мова, якою написана книга природи [3]. Тобто математичні знання, які визнані науковцями як істинні, сприяють пізнанню

природи, людського буття. Математика – це особлива наука про кількісні відносини та просторові форми дійсного світу. Зародження (генезу) такої науки дослідники зараховують ще до VI–V століть до н. е. [4, с. 559].

З XVII й початку XVIII ст. еру математизації, раціоналізації громадської свідомості дослідники пов'язують з ім'ям німецького вченого, філософа, логіка, математика та юриста Готфріда Лейбніца, якого людство ще не оцінило до кінця [5, с. 177]. Видатний учений посилено займався юриспруденцією, виділяючи її як пріоритет серед інших наук і дисциплін. В автобіографії він зазначав, що математика й інші фундаментальні науки, які він попередньо засвоїв, значно полегшили йому розуміння юридичної науки.

У той час Г.В. Лейбніц заклав математичні традиції права загалом і кримінального права зокрема. Вони полягають не лише в акцентуванні уваги на значенні математики для юриспруденції, а конкретно для доказу вини особи, яка підозрюється або обвинувачується в учиненні злочину. Його докторська дисертація «Про заплутані судові випадки» достойна бути настільною книгою кожного юриста-криміналіста.

Стосовно обсягу необхідних для науково-правової діяльності математичних знань, то він має бути оптимально-мінімальним. Такі знання доцільно засвоїти вже на етапі формування професійних знань майбутнього юриста, з метою «закладки» інтелектуального потенціалу для здійснення вагомого прогресивного «прориву» в українській юриспруденції. Про необхідність викладення курсу «Основи вищої математики» під час підготовки юристів в університеті заявляють усе більше науковців, викладачів і практиків. При цьому дослідники наголошують, що в жодному разі математичні знання не мають пропонуватися так, щоб труднощі з їх засвоєнням стали важкою перешкодою для особи, яка вивчає юриспруденцією [5, с. 177]. Це має бути викладання процесу конвергенції математичних і гуманітарних знань: просто, зрозуміло, цікаво, обмежено.

Щодо законотворчої діяльності, то законодавчий орган має бути здатним сформулювати якісні закони або своєчасно перевіряти на якість отримані проекти. Кожний законотворець (народний депутат України) практично повинен (у сукупності з його іншими позитивними особистими якостями) володіти разом із юридичними знаннями й певними математичними. Це не утопічна заява, а сподівання на відповідальне ставлення виборців до обрання осіб, яким вони довіряють свої права, свободи, життя. Народні представники та інші управлінці не можуть бути не підготовленими до вирішення долі нації. Крім того, у нашій країні варто вдосконалювати, якщо точніше, вводити нові курси підготовки народних обранців із питань математики і права.

Математичні знання є необхідними в науці кримінального права й законотворенні під час розгляду багатьох питань (у процесі наукового пізнання соціальної сутності злочину, його зумовленості та притаманних йому властивостей, виявлення закономірностей у державному, суспільному бутті й соціальній поведінці конкретної людини або певних груп, а також під час розробки дослідниками правил фіксації в «писаному» законі того, що їх характеризує і є типовим (визначальним), та побудови закону загалом тощо). Вичерпний перелік таких питань надати практично неможливо.

Закони математики допомагають зрозуміти закономірності, що відбуваються в нашому житті або в житті попередніх поколінь чи майбутніх. Не викликає сумніву ствердження І.Я. Фойницького, що обсяг караних дій розвивається за своїми міцними законами [6, с. 16–22]. Науковець зараховує до останніх: а) закон розвитку державних сил; б) закон розвитку потреб; в) закон переваги потреб у разі зіткнення їх; г) закон розвитку здатності до узагальнення.

Наведена позиція вченого фокусує нашу увагу на тому, що кримінальне законодавство підкоряється у своєму розвитку певним законам, які є не випадковими, а міцними. Крім того, науковець підкреслює значення потреб як чинника розвитку. Важливим і для сьогодні, на нашу думку, залишається його формула-висновок, що обсяг караних дій із розвитком громадянського суспільства збільшується або зменшується під впливом зміни його потреб і сил. Саме суспільні потреби, що становлять суспільно значимі інтереси суб'єктів відносин і формують кримінально-правові заборони й інші нормативні приписи, обов'язкові для виконання. Право, зокрема кримінальне, відображає та опосередковує інтереси. У якому обсязі існують кримінально-правові заборони, залежить від розвитку суспільства й держави, їх внутрішнього потенціалу. Крім того, під впливом потреб з'являються заборони, а під впливом змінюваних потреб обсяг караних дій може не тільки зменшуватися, а й збільшуватися.

Точність висновків вченого не є предметом розгляду в статті. Разом із тим зазначимо, що закони І.Я. Фойницького в поєднанні із сучасними науковими висновками В.Я. Тація щодо категорії «інтересу» та їх значення в кримінальному праві [7, с. 64–79], безперечно, допоможуть у вирішенні проблем формування структури доктрини кримінального права, наукового обґрунтування позиції щодо розуміння понять кримінального правопорушення і злочину та їх взаємозв'язку, побудови інститутів Загальної й Особливої частин тощо.

Корисними для науковців і практиків є знання, що мають назву «інституціональна архітектоніка» й формуються як сучасне прогресивне вчення про побудову гармонійних інституцій (об'єктів), які розглядаються як системи. До нього зараховуємо закони математики: закон про золоту пропорцію (гармонію, досконалість цілого), закон про золоту середину (усереднення) й закон рівноваги. Вони відомі ще з часів Евкліда і сприймаються вченими як вічні Закони Природи.

Сутність закону про золоту пропорцію полягає в тому, що пропорція між цілим і його більшою частиною є рівною пропорції між його більшою та меншою частинами. Він відображає закономірності, притаманні явищам, – це закономірності зростання певних величин цілого та його частин. Наприклад, очевидно, що під час злочинного посягання ступінь його суспільної небезпечності зростає зі збільшенням розміру шкоди, яка ним заподіюється. Оцінювання ж ступеня небезпечності має враховувати закономірності такого зростання й адекватно віддзеркалюватися в диспозиціях і санкціях.

Закон середини (усереднення) дає кількісну характеристику однорідних елементів системи у просторі, визначаючи їх певне (середнє) значення. Він сприяє встановленню визначальних, типових ознак злочину як соціального явища і досягненню точності під час їх фіксації в нормі; вибору ефективних заходів кримінально-правового характеру тощо.

Закон рівноваги ілюструє рівноважний стан системи: збалансованість положень Загальної й Особливої частин КК; норм, що об'єднані в одному розділі Особливої частини, одному інституті. Його використання є доцільним, наприклад, під час вивчення питань про обставини, що виключають злочинність діяння; у процесі оцінювання характеру і ступеня суспільної небезпечності діяння; під час вибору й побудови системи покарань та інших заходів кримінально-правового характеру тощо.

Висновки. Поглиблене застосування математичного підходу з використанням найкращих традицій і новацій сприятиме формуванню сучасної доктрини кримінального права України. Це дасть змогу на науково обґрунтованому рівні вирішити проблеми забезпечення системності кримінального права як науки й системності кримінального законодавства (щодо системи покарань і відповідаль-

ності юридичних осіб, запровадження кримінального проступку, побудови диспозицій і санкцій норм в Особливій частині КК), подолати полісемію під час застосування багатьох термінів, що містяться в нормах КК, а також термінологічної неточності опису ознак злочинів.

У перспективі корисним є продовження дискусії не лише стосовно взаємозв'язку кримінального права й математики, а й щодо вдосконалення загалом процесу підготовки юристів, доцільності викладання основ вищої математики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Романов А.К. Современное уголовное право: доктрина и кризис / А.К. Романов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ecsosman.hse.ru/data/720/685/1219/032Romanov.pdf>.
2. Кибальник А.Г. Традиции и новации в уголовном праве: очевидное и невероятное. Библиотека криминалиста / А.Г. Кибальник // Научный журнал. – 2015. – № 5. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bkrim.ru/archive/23.html>.
3. Высказывания великих людей о математике [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.zaitseva-irina.ru/html/f1129470577.html>.
4. Математическая энциклопедия : в 5 т. / гл. ред. И.М. Виноградов. – М. : Сов. энцикл., 1982. – Т. 3 : Коо – Од. – 1982. – 1184 с.
5. Маркин А.В. Нужна ли юристу математика / А.В. Маркин // Вектор науки ТГУ – 2012. – № 3 (21). – С. 176–178.
6. Фойницкий И.Я. Мошенничество по русскому праву: сравнительное исследование : в 2 ч. / И.Я. Фойницкий. – М. : Изд-во СГУ, 2006. – Ч. 1 : Исторический очерк мошенничества. – 2006. – 364 с.
7. Актуальні питання кримінального права України та практики його застосування : [монографія] / [В.Я. Тацій, В.І. Борисов, Л.М. Демидова та ін.] ; за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, Л.М. Демидової. – Х. : Право, 2017. – 400 с.

УДК 343.974

МАРГІНАЛЬНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНА БАЗА ЗЛОЧИННОСТІ

MARGINALITY AS A SOCIAL BASIS OF CRIME

Корецький С.М.,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри правознавства

Київського національного університету культури і мистецтв

У статті розглянуто основні соціологічні концепції маргіналізму через призму детермінації злочинної поведінки. Автор констатує, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства у нас в країні присутні всі перераховані фактори маргіналізації значних прошарків співвітчизників та діють такі основні механізми маргіналізації:

1) маргінальна група утворюється за рахунок міграції та осідання на новій території замкнених етнічних груп;

2) маргінальна група утворюється в результаті урбанізації;

3) маргінальна група утворюється як наслідок спроби представників однієї соціальної верстви потрапити в групу з більш високим статусом (соціальна міграція, «соціальні ліфти»).

З виникненням так званих ЛНР та ДНР на території суверенної України виник ще один механізм маргіналізації населення. Фактично на рівні масової свідомості більшість населення цих територій не сприймає себе громадянами України або вважає, що держава від них відмовилась, а Росія, відповідно, не вважає їх своїми громадянами. Що ж стосується так званих республік, то мало хто з населення серйозно ставиться до їх державницького статусу. Таким чином, населення, за визначенням Ф. Бока, знаходиться в стані «культурного шоку», що, за визначенням В. Гавела, формує «ненавидячу єдність». Це, відповідно, зумовлює стан аномії і зростання девіантної поведінки.

Ключові слова: маргіналізм, маргіналізація, маргінальні групи, теорії маргіналізму, механізми маргіналізації, «культурний шок», мотив, мотивація, система цінностей.

В статье рассмотрены основные концепции маргинализма через призму детерминации преступного поведения. Автор констатирует, что на современном этапе развития украинского общества у нас в стране присутствуют все перечисленные факторы маргинализации значительных слоев соотечественников и действуют такие основные механизмы маргинализации:

1) маргинальная группа создается за счет миграции и оседания на новой территории замкнутых этнических групп;

2) маргинальная группа создается в результате урбанизации;

3) маргинальная группа создается как следствие попытки представитель одной социальной группы населения попасть в группу с более высоким статусом (социальная миграция, «социальные лифты»).

С возникновением так называемых ЛНР и ДНР на территории суверенной Украины возник еще один механизм маргинализации населения. Фактически на уровне массового сознания большинство населения этих территорий не воспринимает себя гражданами Украины или считает, что государство от них отказалось, а Россия, соответственно, не считает их своими гражданами. Что же касается так называемых республик, то мало кто из населения серьезно относится к их государственному статусу. Таким образом, население, по определению Ф. Бока, находится в состоянии «культурного шока», что, по определению В. Гавела, формирует «ненавидящее единство». Это, соответственно, обуславливает состояние аномии и возрастание девіантного поведения.

Ключевые слова: маргинализм, маргинализация, маргинальные группы, теории маргинализма, механизмы маргинализации, «культурный шок», мотив, мотивация, система ценностей.

The article considers the main concepts of marginalism through the prism of determination of criminal behavior. The author states that at the present stage of the development of Ukrainian society in our country there are all listed factors of the marginalization of significant sections of compatriots and such basic mechanisms of marginalization are in force:

1) the marginal group is created by migration and settling in the new territory of closed ethnic groups;

2) the marginal group is created as a result of urbanization;

3) the marginal group is created as a consequence of attempts by members of one social group to fall into a group with a higher status (social migration, "social lifts").

With the emergence of the so-called LNR and the People's Democratic Republic of Ukraine on the territory of sovereign Ukraine, another mechanism of marginalization of the population arose. In fact, at the level of mass consciousness, the majority of the population of these territories does not perceive themselves to be citizens of Ukraine or believes that the state refused them, and Russia, accordingly, does not consider them its citizens. As for the so-called republics, few of the population take their state status seriously. Thus, according to Bock's definition, the population is in a state of "cultural shock", which, according to V. Havel's definition, forms "the hating unity". This, accordingly, determines the state of anomie and the increase in deviant behavior.

Key words: marginality, marginalization, marginal group, marginal theory, marginalization mechanism, "cultural shock", motive, motivation, system of values.